

מדת בדת

שיעור חזק חיוני בדרך קצרה

לע"נ הגאון רבי שמואל יעקב בן רבי יששכר דב בורנשטיין זצוק"ל הערות והנצחות ט"ל 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 231 פרשת בהר תשפ"ד

בבא מציעא פח-צד

ישנה ברייתא שמדיש לומדים להוציא מנכש בשומים ובצלים שזה לא גמר מלאכה ולכן פועל לא יאכל בהם, ולכאורה קשה שניתן ללמוד מאל כליך לא תתן, ויש לומר שבא לרבות גם כשמוציא קטנים מתוך גדולים והפעולה היא תיקון בגדולים שהם מחוברים.

ישנה ברייתא נוספת שלומדים מדיש שרק דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו ובא להוציא הבודל בתמרים וגרוגרות שנגמרה מלאכתם למעשר שפועל לא אוכל, אך קשה שיש ברייתא שפועל הבודל בתמרים אוכל, ורב פפא מבאר שמדובר שם בתמרים גרועות שמתבשלות אחר קצירתם שבקצירה עוד לא נגמרה מלאכתם.

ישנה ברייתא שלומדים מדיש שרק דבר שנגמרה מלאכתו לחלה פועל אוכל אך אם נגמרה מלאכתו לחלה פועל אינו אוכל, למעט לש מקטף ואופה שנגמרה מלאכתם לחלה ואין פועל אוכל בהם, אך קשה שכבר נגמרה מלאכתם למעשר קודם לכן, ויש לומר שמדובר בחו"ל שאין מעשר, אך קשה שא"כ אין גם חיוב חלה, ויש לומר שמדובר בארץ ובז' שכבשו וז' שחלקו שיש בהם חיוב חלה אך לא חיוב מעשר, אך קשה שלא המעשר גורם איסור לפועל אלא הגמר מלאכה הוא האוסר, ורבינא אומר שיש לכרוך את שתי הברייתות שלומדים מדיש שפועל אוכל מכל דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר וחלה.

הסתפקו אם פועל יכול להבהב את הענבים באש ולאכלם האם זה נקרא כענבים ודבר אחר, ויש להוכיח ששנינו בברייתא שמותר לבעה"ב להשקות את הפועלים יין כדי שלא יאכלו הרבה ענבים ופועלים יכולים לטבול פיתם בציר כדי שיאכלו הרבה ענבים, עמוד ב ויש לומר שודאי ניתן להכשיר את האדם לאכול יותר או פחות אך הספק הוא להכשיר בפירות עצמם, לכאורה יש להוכיח מהברייתא שפועלים אוכלים ענבים בראשי אומניות שלהם ובלבד שלא יבהבו באור, ויש לומר ששם זה מצד ביטול מלאכה והספק הוא כשאין ביטול מלאכה כגון כשאשתו ובניו עמו, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שאומרת שלא יבהב באור ויאכל ולא יכמור באדמה ויאכל ולא יפרוך על הסלע ויאכל אך יכול לפרוך מיד ליד ולאכול, ויש לדחות ששם זה מצד ביטול מלאכה שאם נאמר שזה בגלל שהוא ממתק את הפרי מה שייך מיתוק במה שהוא פורך על הסלע, ויש לומר שבכ"ז מתמתק קצת, ויש להוכיח מברייתא שפועלים שעדרו בתאנים וגודרים בתמרים ובוצרים בענבים ומוסקים בזיתים אוכלים ופטורים ממעשר שהתורה זכתה להם אך בפיתם לא יאכלו אלא א"כ נטלו רשות מבעה"ב ולא יספות במלח ויאכל, ויש לדחות שמלח ודאי נקרא ענבים ודבר אחר, ויש להקשות ששנינו שמי ששכר פועל לעדור ולקשקש תחת הזיתים לא יאכל ואם שכרו לבצור או למסוק או ללקט אוכל ופטור שהתורה זכתה לו, ואם קצץ אחת אחת יכול לאכול אך שתים שתים לא יאכל וסופת במלח, ולכאורה אם מדובר בקצץ ודאי יכול לאכול איך שרוצה אלא זה הולך על הרישא שלא קצץ ובכ"ז מותר לספות במלח, ואביי מתרץ שמה שכתוב אינו סופת מדובר בארץ שספיתה קובעת ומה שכתוב שסופת מדובר בחו"ל שספיתה אינה קובעת, ורבא מקשה וכי יש דבר שבארץ ספיתה קובעת מדאורייתא ובחו"ל מותר לכתחילה, ורבא מבאר שבין בארץ בין בחו"ל ספיתה אינה קובעת בפרי אחד ובשנים ספיתה קובעת ובקצץ בין ספפת בין שלא ספת אחד אינו קובע ושניים קובע, ואם לא קצץ ולא ספת אוכל שתים שתים ואם ספת אחת אחת אוכל אך שתיים אינו אוכל אף אם נטל רשות מבעה"ב כיון שזה קבע למעשר והספיתה קבעה.

רב מתנה אומר שלומדים ספיתה מהפסוק כי קבצם כעמיר גרנה שקיבוץ הוא בשניים.

שנו בברייתא שפרות שמפרידות קליפת השעורים שייבשו בתנור, דף צ וכן אם דשו בתרומה ומעשר לא עובר בכל תחסום אך משום מראית עין יביא מלא אגרוף מאותו המין ויתלה לה בטרסקל שבפיה, ורשב"י אומר שיתלה לה כרשינים והם יפים לה מהכל, אך קשה שישנה ברייתא שאינו עובר על כל תחסום בפרות שמרכסות בתבואה, אך פרות שדשו בתרומה ומעשר עובר בכל תחסום ואם נכרי דש בפרתו של ישראל הבעלים לא

דף פח ר' ינאי סובר שטבל מתחייב במעשר רק משראה פני הבית שכתוב בערתי הקדש מן הבית ור' יוחנן סובר שגם חצר קובעת שכתוב ואכלו בשעריך ושבעו ומה שכתוב מן הבית בא ללמד שהחצר משתמרת כבית שהוא משתמר, ור' ינאי למד מבשעריך שחייב רק בהכנסה דרך השער אך אם התבואה נכנסה דרך גגות וקרפיפות אינה מתחייבת במעשר, רב חנינא חזוהו מקשה מהברייתא לעיל שכתוב כנפשך שכמו שבעה"ב פטור מלעשר בשדה כך הפועל פטור ומשמע שמי שקונה חייב גם בשדה, ורב פפא מבאר שמדובר בתאנה שעומדת בגינה ונופה נוטה לחצר לר' יוחנן או לבית ר' ינאי, ורק הלוקח חייב שענינו במקחו אך בעה"ב פטור שענינו בתאנה ואינו מחשיב את הנוף אלא את העיקר, אך יש להקשות שלוקח אינו חייב מדאורייתא ששנינו שהחנניות של בית הינו חרבו ג' שנים קודם ירושלים כי הם העמידו דבריהם על דין תורה עמוד ב שהם למדו בפסוק עשר תעשר ואכלת ולא מוכר תבואת זרעך למעט לוקח, ויש לומר שאכן לוקח חייב רק מדרבנן והפסוק כנפשך לענין מעשר הוא אסמכתא, ובאמת לומדים מזה כדברי הברייתא שכמו בעצמך אם חסמת אתה פטור כך בפועל אתה פטור, ומר זוטרא מקשה מברייתא שבקישואים ודילועים הגורן שמחייבם במעשר הוא משיפקו, וביאר רב אסי שניטל הפיקס שלהם היינו הפרח, ולכאורה משמע שחייב גם בפיקסו בשדה, ויש לדחות שמדובר בבית, אך קשה מדוע כתוב משיפקו שיהיה כתוב עד שיפקו יש לומר שאם היה כתוב כך היינו אומרים עד שיגמרו לפקס, קמ"ל משעה שיתחילו לפקס.

מר זוטרא בן ר"נ מקשה מברייתא שכתוב שהגורן לחייב במעשר הוא משעת גמר מלאכתם והיינו מלאכת הכנסתן ולכאורה משמע אפילו בשדה, ויש לדחות שמדובר בבית, עוד י"ל שר' ינאי דיבר רק בזיתים וענבים שאינם בני גורן אך חטים ושעורים שהן בני גורן זמנם הוא גורן שכתוב להדיא בתורה.

עד כאן מצאנו אדם במחובר ושור בתלוש, ואדם בתלוש יש ללמוד ק"ו משור שאינו אוכל במחובר והוא אוכל בתלוש ק"ו אדם שאוכל במחובר שיאכל בתלוש, אך יש לדחות שבשור מצוים על חסימה ואילו באדם אין איסור חסימה, אך קשה שנאמר שאכן יהיה ציווי על חסימה באדם מק"ו שאם בשור שלא מחוייבים להחיותו מצוים בחסימתו אדם שחייבים להחיותו ק"ו שיצטוו בחסימתו, אלא יש ללמוד מהפסוק כנפשך שכמו בבעה"ב עצמו פטור בחסמו כך בפועל פטור אם חסמו, ואדם בתלוש יש ללמוד ממה שכתוב קמה שתי פעמים ואם אינו ענין לאדם במחובר נלמד לאדם בתלוש, ור' אמי אומר שאין צריך פסוק באדם בתלוש שהרי כתוב כי תבא בכרם רעך ומדובר גם בנשכר לכתף ובכ"ז אוכל, ושור במחובר ניתן ללמוד מאדם שלא מצאנו להדיא שאוכל בתלוש והוא אוכל במחובר שור שאוכל בתלוש ודאי יאכל במחובר, אך ניתן לפרוך שאדם מצוים להחיותו ואילו שור לא מצוים להחיותו, אך קשה שאכן נלמד שמצוים להחיותו שור, שאם אדם שלא מצוים בחסימה מצוים להחיותו שור שמצוים בחסימה ודאי יתחייבו להחיותו, ויש ללמוד מהפסוק וחי אחיך עמך ולא שור, ושור במחובר יש ללמוד ממה שכתוב רעך שתי פעמים ואם אינו ענין לאדם במחובר נלמד מזה לשור במחובר.

רבינא אומר שלא צריך פסוק לאדם בתלוש ושור במחובר שהרי כתוב לא תחסום שור בדישו,

דף פט ולכאורה לומדים משור את כל המינים שלומדים שור שור משבת וא"כ ניתן לכתוב לא תדוש בחסימה ומדוע כתוב שור אלא להקיש חוסם לנחסם ונחסם לחוסם שכמו שחוסם אוכל במחובר כך נחסם אוכל במחובר וכמו שנחסם אוכל בתלוש כך חוסם אוכל בתלוש.

שנו בברייתא שכמו שדיש הוא גידולי קרקע ופועל אוכל בו כך בכל גדולי קרקע פועל אוכל בהם ולהוציא חולב מחבץ ומגבן שזה לא גידולי קרקע ואין פועל אוכל בהם, ולכאורה יש ללמוד את זה מכי תבא בכרם שרק בגידולי קרקע פועל אוכל, ויש לומר שכיון שלומדים מקמה כל בעלי קומה א"כ נלמד משם אף דבר שאינו גידולי קרקע, קמ"ל שלומדים מדיש.

עובר, וישראל שדש בפרתו של נכרי עובר כבל תחסום, ואמנם בתרומה ניתן לחלק שבתרומה עצמה אינו עובר, והברייתא השניה מדברת בגידולי תרומה שעובר, אך לא ניתן לחלק כך במעשר שאף שגידולי תרומה הם תרומה מדרבנן אך לגבי מעשר שנינו להדיא שגידולי טבל ומעשר הם כחולין, אלא יש לחלק שמה שכתוב שעובר מדובר במעשר ראשון ומה שכתוב שאינו עובר מדובר במעשר שני וכדעת ר"מ שהוא ממון גבוה, עוד י"ל ששתי הברייתות דברו במעשר שני ומה שכתוב אינו עובר זה כר"מ ומה שכתוב שעובר זה כר' יהודה, ומעשר קודם דישה שייך רק בהקדימו בשיבלים, ויש להקשות שגם לר' יהודה הוא ממון הדיוט רק תוך לחומה ויש לומר שהוא דש תוך לחומת בית פאג, ועוד י"ל שבמעשר ודאי אינו עובר ובמעשר דמאי עובר, וחילוק זה ניתן לחלק גם בתרומה שבתרומת דמאי עובר ובתרומת דמאי אינו עובר, אך לכאורה קשה ששייך רק מעשר דמאי ולא תרומת דמאי שהרי שנינו שיוחנן כהן גדול ביטל וידיו מעשר וגור על דמאי ששלח בכל גבול ישראל וראה שהפרישו רק תרומה גדולה, אלא יש לחלק שמדובר בתרומת מעשר ובשל ודאי אינו עובר ובשל דמאי עובר.

שאלו את רב ששת במקרה שהבהמה אוכלת ומתריזה האם איסור החסימה זה רק בדבר שטוב לה וא"כ באופן שאינו טוב לה אין איסור, או שטעם האיסור הוא משום שהיא רואה אוכל והיא מצטערת וא"כ גם כאן היא רואה ומצטערת, ורב ששת אמר ששנינו שרשב"י אמר שתולה לה כרשינים שהם יפים לה מהכל, א"כ משמע שעיקר האיסור הוא בדבר שטוב לה.

הסתפקו אם יש איסור לומר לנכרי חסום פרתי ודוש בה, שלכאורה ניתן לומר שאיסור אמירה לנכרי הוא רק בשבת שהיא איסור סקילה אך חסימה שהיא רק לאו אין איסור לומר לנכרי, או שאין הבדל בין האיסורים, ולכאורה יש להוכיח מהברייתא הנ"ל שנכרי שדש בפרתו של ישראל אינו עובר משמע שאמנם אינו עובר אך יש איסור, ויש לומר שאכן אין איסור ומה שכתוב אינו עובר זה אגב שכתוב בסיפא שישראל שדש בשל נכרי עובר, ולכאורה יש להוכיח ממה ששלחו לאביו של שמואל **עמוד ב** האם מותר מה שדרכם של הנכרים לגנוב את בהמתו של ישראל ולסרסה שתהיה טובה יותר לחרישה, והוא ענה שכיוון שעשו הערמה ימכרום ולא יהנו מהם, ואמר רב פפא שבני א"י ששאלו את השאלה הנ"ל סברו כר' חידקא שבן נח מצווים על הסירוס וא"כ הם עברו על לפני עור, רבא הבין שאביו של שמואל אמר שימכרו לשחיטה אך לא ימכרו לחרישה שיש הנאה מהאיסור, ואביי אמר שהקנס הוא מה שהם מוכרים וא"כ ניתן למכור אף לחרישה.

פשוט שבנו גדול נחשב אחר לענין מכירה, ובבנו קטן רב אחי אסר ורב אשי התיר, מרימר ומר זוטרא ויש אומרים שהיו שני חסידים שהחליפו אחד עם השני.

רמי בר חמא מסתפק אם עובר בבל תחסום כשהושיב לה קוץ בפיה שאינה יכולה לאכול, אך לכאורה זה פשוט שאם הוא הושיב בכוונה זה חסימה גמורה, והספק הוא אם ישב לה קוץ בפיה וכן הספק בהרביץ לה אריה מבחוץ אך פשוט שזה נקרא חסימה, אך הספק הוא ברביץ ארי מבחוץ וכן אם העמיד בנה מבחוץ או שהיא צמאה למים או אם פרס טבלה על הדישה, ויש לפשוט ספק אחד ששנינו רשאי בעל פרה להרעיב פרתו שתאכל הרבה מהדישה, ובעה"ב יכול להתיר על הדישה פקיע של עמיר כדי שהיא לא תאכל, ויש לדחות שאכן הוא מאכילה, עוד י"ל שהכוונה בברייתא שבעה"ב יכול להפקיע עמיר קודם הדישה והיא תשבוע קודם.

ר' יונתן שהיה כהן שאל את רב סימאי על מקרה שחסם בחוץ האם התורה אסרה שור **בדישו** וזה לא נקרא דישו או שהתורה אמרה שלא ידוש בחסימה, אמר לו שיש לך ללמוד מבית אבין שהתורה אמרה **יין ושכר אל תשת בבואכם**, ואין לומר שהתורה אסרה רק במקדש ולא נאסר לשתות קודם שהרי כתוב מיד **ולהבדיל בין הקודש ובין החול** אלא ודאי כוונת התורה שבשעת ביאה לא תהיה שכרות, וכן כאן שלא תהיה חסימה בשעת דישה.

שנו בברייתא שהחוסם פרה וכן המזווג כלאיים אינו לוקה ורק הדש והמנהיג בפועל לוקה.

לר' יוחנן החוסם ומנהיג בקול לוקה ולר"ל אינו לוקה שקול לא נחשב מעשה.

דף צא ר' יוחנן מקשה לר"ל ממה ששנינו בתמורה לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר זה חל ולוקה, אמר ר"ל שזה כדעת ר' יהודה שלוקים על לאו שאין בו מעשה, אך יש לדחות שלא ניתן להעמיד את המשנה כר' יהודה שבתחלה שנינו הכל ממירין אחד אנשים ואחד נשים ומהמלה **הכל** מרבים יורש ולא כדעת ר' יבנה שנינו ממיר ואינו מומך ויש לומר שבהמצא ושל

המשנה סובר כר' יהודה לענין לאו שאין בו מעשה אך לגבי יורש אינו סובר כר' יהודה.

שנו בברייתא שהחוסם פרה ודש בה לוקה וגם משלם ד' קבים לפרה וג' קבים לחמור, ויש להקשות ששנינו שאין לוקה משלם, ואביי מבאר שזה כדעת ר"מ שלוקה ומשלם ורבא מבאר שהתורה אסרה אתנן אף הבא על אמו שזה נקרא תשלום גם אם פטור מדין קם ליה בדרכה מיניה וגם כאן הוא לוקה ומשלם אף שב"ד לא מחייבים אותו, רב פפא מבאר שמשעת משיכה הוא התחייב במזונותיה וחייב מלקות הוא משעת חסימה בפועל.

רב פפא אמר שדברים אלו שאלו אותי מבית פפא בר אבא ואסרתי להם בדבר אחד כהלכה ובדבר אחר שלא כהלכה, ששנינו שלא לשים עיסה בחלב ואם לש כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה וכן אסור לטוח את התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה עד שיסיק את התנור, ועוד שאלו אם מותר להכניס מינו ושאינו מינו לדיר ואסרתי להם שלא כהלכה שהרי שמואל אמר שבמנאפים מחייבים רק אם נראו כדרך המנאפים וכן בכלאים חייב רק אם הכניס כמכחול בשפופרת, ורב אחדבוי בר אמי מקשה שיש ברייתא שאם היה כתוב רק **בהמתך לא תרביע** היינו אומרים שאסור לאחוז את הבהמה בשעה שעולה עליה זכר אף מין במינו, וכתוב **כלאים** ומשמע שאסור אפילו אחיזה גם בלי מכחול בשפופרת, ויש לומר שאחיזה הכוונה הכנסה וקראו לזה אחיזה בלשון נקיה.

רב יהודה אומר שבמין במינו מותר להכניס כמכחול בשפופרת ואין בזה איסור של פריצות כי הוא עסוק בעבודתו, **עמוד ב** ורב אחדבוי בר אמי מקשה מהברייתא הנ"ל שמשמע שרק בכלאים אסור אך במין במינו מותר, ומותר רק אחיזה אך לא הכנסה ויש לומר שאחיזה הכוונה הכנסה וקראו לכך אחיזה בלשון נקיה.

רב אשי אומר שדבר זה שאלוני מבית רב נחמיה ריש גלותא האם מותר להכניס מינו ושאינו מינו לדיר שיש שם ממנו והוא נגדר אחרי מינו או שבכ"ז יש לאסור ורב אשי אסר מפני הפריצות של העבדים.

משנה אם הפועל עושה בידיו אך לא ברגליו או שעושה ברגליו ולא בידיו ואפילו בכתפו יכול לאכול, ור' יוסי בן ר' יהודה אומר שאוכל רק בעושה בידיו ורגליו. **גמרא** לומדים מהפסוק **כי תבא בכרם רעך** והיינו בכל מה שהפועל עושה.

ר' יוסי בן ר' יהודה למד משור שהוא עושה בידיו ורגליו כך פועל צריך לעשות בידיו ורגליו, ורבה בר רב הונא מסתפק לדעת ר' יוסי בדש באוונים ותרגולים שיש כאן את כל כחם אך אין ידים ורגליים ונשאר בתיקו.

ר"נ אומר בשם רבה בר אבוה שכל עוד לא הלכו הפועלים בגת שתי וערב יכולים לאכול בענבים אך לא שותים יין ואחר שהלכו שתי וערב אוכלים ענבים ושותים יין.

משנה כשהפועל עושה בתאנים לא יאכל בענבים וכשעושה בענבים לא יאכל בתאנים אך יכול למנוע עצמו עד שמגיע למקום היפות, וכשאוכל זה רק בשעת מלאכה ממש אך כדי שלא יהיה ביטול מלאכה התירו לאכול בהליכתו מאומן לאומן וכן כשחוזר בגת וכן כשהחמור פורק. **גמרא** הסתפקו אם העושה בגפן זה יכול לאכול מגפן אחרת האם נאמר שאוכל **ממין** שנותן לכליו של בעה"ב, או ממש **ממה** שנותן לכליו של בעה"ב, ואם נאמר שהעושה בגפן זה לא יאכל מגפן אחרת איך מותר לאכול בשור במחובר כיון שאינו יכול לאכול ממש מהגפן שהוא עובד בה, ורב שישא בר רב אידי מבאר שמדובר בזמורה ארוכה שהוא עוסק באותה גפן, ולכאורה יש להוכיח מדברי המשנה שאם היה עושה בתאנים אינו אוכל בענבים ומשמע שבענבים וענבים כמו תאנים וענבים אוכל ואם נאמר שהעושה בגפן זה לא יאכל באחרת איך זה שייך, ורב אידי בר אבין מבאר שמדובר בגפן המודלית על תאנה או תאנה המודלית על גפן, ולכאורה יש להוכיח ממה שכתוב שיכול למנוע עצמו עד שמגיע למקום היפות, ואם נאמר שהעושה בגפן זה אוכל באחרת יכול מלכתחילה ללכת לאכול מהיפות אף בלי להמתין ויש לומר שאין ספק בזה בגלל שיש ביטול מלאכה אך הספק הוא כשאשתו ובניו עמו שהם מביאין לו ואין ביטול מלאכה, ולכאורה יש להוכיח מהמשך המשנה שאוכלים בהליכה מאומן לאומן ואם נניח שמהלך הוא כעושה מעשה והוא אוכל רק מצד השב אבידה לבעלים ולא מדאורייתא א"כ משמע שהעושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחר, ויש לדחות שבאמת העושה בזה אוכל בזה אך המהלך אינו נחשב כעושה מעשה, וללישנא בתרא הדיוק הוא שאינו אוכל כי מהלך אינו כעושה מעשה ואם נאמר שאם הוא כעושה מעשה ואוכל א"כ העושה בגפן זה אוכל באחרת, ויש לדחות שבאמת העושה בגפן זה לא אוכל באחר, **דף צב** מה שהוצא אורל זה רובל ומההלך הוא כעושה מעשה

יש להקשות בחמור שפורק מהיכן הוא אוכל ויש לומר שהכוונה במשנה שחמור אוכל עד שהוא פורק, ומוכח מהמשנה כדברי הברייתא שחמור וגמל אוכלים מהמשא שעל גביהם ובלבד שלא יטול בידו ויאכילם.

משנה פועל יכול לאכול בקישות אפילו בדינר וכן כותבת אפילו בדינר ור' אלעזר חסמא אומר שלא יאכל יותר משכרו, וחכמים מתירים אך מלמדים את האדם שלא יהיה רעבתן ואז יסתום את הפתח בפניו. **גמרא** לכאורה חכמים אמרו כדברי ת"ק, ויש לומר שנחלקו אם מלמדים שלת"ק לא מלמדים ולחכמים מלמדים, עוד י"ל שנחלקו בדברי רב אסי שגם אם נשכר לבצור אשכול אחד הוא יכול לאכול, עוד אמר רב אסי שגם אם בצר אשכול אחד יכול לאכול וצריך לכתוב את שני המימרות שאם הוא היה אומר שנשכר לבצור היינו אומרים שהוא לוקח כי אינו יכול לתת לכליו של בעה"ב אך אם יכול לתת לכליו של בעה"ב היינו אומרים שיתן תחילה ואח"כ יאכל ואם הוא היה אומר את המקרה שניתן לקיים בסוף אך כשאינו יכול לקיים בסוף לא יקח לעצמו, וללישנא בתרא נחלקו ת"ק וחכמים בדברי רב שאמר שמצא מגילת סתרים אצל ר' חייא וכתוב בה שאיסי בן יהודה אומר שהפסוק **כי תבא בכרם רעך** נאמר בביאת כל אדם ואמר רב שאיסי לא משאיר חיים לכל בריה, ורב אשי אמר שמועה זו לפני רב כהנא הוא אמר שניתן להעמיד את דברי איסי באלו שעושים עבור סעודתם, אך רב סבר שנה לאדם לשכור פועלים לקטוף בפרדסו ולא יבואו כל העולם ויאכלו לו.

הסתפקו אם פועל אוכל משלו או משל שמים כשאר מתנות עניים, והנ"מ היא כשאומר תנו לאשתי ובני שאם זה משלו הוא יכול לזכות להם אך אם זה משל שמים לא יתן כיוון שזיכו רק לו ולא לאחרים, ולכאורה יש להוכיח מהמשנה שאוכל קישות אף בדינר ולכאורה אם זה משלו איך יתכן שהוא נשכר למעה ויאכל בדינר, אך זה קשה גם הוא אוכל משל שמים אלא שהתורה זכתה לו וא"כ נאמר שזה משלו אלא שהתורה זכתה לו, ולכאורה יש לומר שבזה נחלקו ר"א חסמא וחכמים שר"א חסמא סובר שאוכל משלו ולכן יאכל רק עד שכרו וחכמים סוברים שאוכל משל שמים, ויש לדחות שלכו"ע הוא אוכל משלו ונחלקו בפסוק **כנפשו** שלר"א הכוונה בדבר שהפועל מוסר נפשו עליו והיינו כשכרו, וחכמים לומדים שכמו שבעצמך אם חסמת אתה פטור כך בפועל אם חסמת אתה פטור, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שפועל נזיר שאמר תנו ענבים לאשתי ובני לא שומעים לו, ולכאורה אם אוכל משלו שיתנו להם, ויש לדחות שזה רק מצד שאומרים לנזיר לך סביב ולכרם אל תתקרב, ויש להוכיח מברייתא שפועל שאמר תנו לאשתי ובני לא שומעים לו ואם נאמר שהוא אוכל משלו שיתנו להם, ויש לדחות מדובר בפועל נזיר, אך קשה ששנינו גם פועל ושנינו נזיר וא"כ פועל מדובר גם באינו נזיר, ויש לדחות שהברייתות לא נשנו יחד, ולכאורה יש להוכיח ששנינו בברייתא מנין שלא שומעים לפועל שאמר תנו לאשתי ובני שכתוב **ואל כליו לא תתן**, ואין לומר שמדובר בנזיר שא"כ מדוע כתוב מצד אל כליו שיכתבו מצד לך לך שאומרים לנזיר, וי"ל שאכן זה הטעם וכתבו את הפסוק של פועל אגב שכתבו את הדין של פועל, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שמי ששכר פועל לקצות תאנים, **עמוד ב** הוא אוכל ופטור ממעשר ואם אמר על מנת שאוכל אני ובני או שיאכל בני בשכרי הוא אוכל ופטור ובנו אוכל וחייב ואם נאמר שהפועל אוכל משלו מדוע בנו חייב לעשר, ורבינא מבאר שלגבי בנו זה נראה כמקח, לכאורה יש להוכיח מברייתא שמי ששכר פועל לעשות בנטע רבעי שלו לא יאכלו ואם לא הודיעם פודה ומאכילם, ואם נאמר שהוא אוכל משל שמים מדוע פודה ומאכילם הרי התורה לא זכתה להם דבר איסור, ויש לומר שזה נראה כמקח טעות, ולכאורה יש להוכיח מהסיפא שאם התפרסו העיגולים או נפתחו החביות שכבר היה גמר מלאכה למעשר לא יאכלו ואם לא הודיעם מעשר ומאכילם הרי לא זיכו להם מהשמים איסור, ואין לומר שגם כאן זה נראה כמקח טעות שאמנם בנתפרסו עיגוליו ניתן להבין שזה מקח טעות אך מה שייך להסביר כך בנפתחו חביותיו הרי כולם יודעים שכבר חל חיוב מעשר, ורב ששת מבאר שמדובר שנפתחו החביות לבור והם לא ידעו שכבר נגמרה המלאכה למעשר, אך קשה ששנינו שגמר מלאכת היין משירד לבור, ויש לומר שזה כר"ע שסובר שגמר מלאכה הוא רק משיקפו החרצנים בפי הבור, אך קשה שיאמר בעה"ב הייתם צריכים לדעת שכבר נקפה, ויש לומר שמדובר במקום שהמושך יין לבור הוא המקפה את החרצנים, אך אחר שרב זביד למד בברייתא אצל ר' הרשעיא שגמר מלאכת יין משירד ויקפה ולר"ע רק משנישלה את הרחיצות מבחריהם א"ר ויחזק להעמיד שלא

נפתחו החביות לבור והם אומרים לא ידענו שכבר הושלה, אך קשה שיטען בעה"ב הייתם צריכים לחשוב שכבר הושלה יש לומר שמדובר במקום שמי ששורק את החביות הוא משלה מהם את השמרים.

לכאורה יש להוכיח מהמשנה לקמן שאדם יכול לקצוץ ע"י עצמו או ע"י בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו הגדולים וע"י אשתו שיש בהם דעת, אך לא ע"י בנו ובתו ועבדו ושפחתו הקטנים ולא ע"י בהמתו כי אין בהם דעת, ולכאורה מדובר שהוא נותן להם מזונות וזה מובן אם פועל אוכל משל שמים לכן אינו קוצץ אך אם הוא אוכל משלו מדוע אינו יכול לקצוץ גם לקטנים, ויש לומר שמדובר שאינו מעלה להם מזונות וגדולים מוחלים, ומה ששנה ר' אושעיא שקוצץ רק ע"י עצמו או אשתו ולא ע"י בהמתו, וע"י בנו ובתו הגדולים ולא הקטנים וקוצץ ע"י עבדו ושפחתו הכנענים בין גדולים בין קטנים, ולכאורה מדובר במעלה להם מזונות ונחלקו המשנה והברייתא שאם משלו הוא אוכל יכול גם ע"י עבד קטן ואם אוכל משל שמים זה רק ע"י גדולים, ויש לדחות שלכו"ע הוא אוכל משלו והמשנה דברה כשאינו מעלה מזונות והברייתא דברה כשמעלה מזונות, אך קשה בברייתא שיקצו גם לקטנים, ויש לומר שהתורה לא זכתה לאדם את צערם של בנו ובתו הקטנים,

דף צג אך קשה שאם מדובר במשנה כשאינו מעלה מזונות זה מובן רק למ"ד שהאדון לא יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני נזק אך אם הוא יכול לומר עשה עמי ואיני נזק א"כ אינו חייב לקצוץ, אלא י"ל שמדובר באינו מעלה מזונות ובזה נחלקו המשנה והברייתא שהמשנה סוברת כמ"ד שהאדון לא יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני נזק והברייתא סוברת שיכול לומר כך לעבד, אך לפ"ר יוחנן שסובר שהאדון יכול הוא סבר כמו הברייתא, ויש לבאר שלכו"ע הפועל אוכל משל שמים ואינו יכול לקצוץ ומה שאמר ר' אושעיא קוצץ הכוונה למזונות אך קשה שא"כ נאמר כך גם בבהמה שיקצוץ תבן, ויש לומר שאכן נחלקו בזה אם הוא אוכל משלו או משל שמים.

משנה יכול לקצוץ ע"י עצמו או ע"י אשתו ובנו ובתו ועבדו ושפחתו הגדולים שיש בהם דעת אך לא ע"י קטנים וע"י בהמתו שאין בהם דעת, מי ששכר פועלים לעשות בנטע רבעי שלו לא יאכלו ואם לא הודיעם פודה ומאכילם ואם נפרסו עיגוליו או נפתחו חביותיו לא יאכלו ואם לא הודיעם יעשר ויאכילם, שומרי פירות אוכלים מהלכות מדינה אך לא מהתורה שזה לא גמר מלאכה. **גמרא** רב מבאר בשומרי פירות שמדובר בשומרי גינות ופרדסים אך שומרי גינות וערמות אוכלים מהתורה שהמשמר הוא כעושה מעשה, ושמואל סובר שהמשנה דברה בשומרי גינות וערמות אך שומרי גינות ופרדסים לא אוכלים אף מהלכות מדינה שהמשמר אינו כעושה מעשה, ורב אחא בר רב הונא מקשה ששנינו בברייתא שהמשמר את הפרה מטמא בגדים ואם נאמר שמשמר לא כעושה מעשה מדוע הוא מטמא בגדים, ורבה בר עולא מבאר שגזרו שמא יזיז בה אבר, רב כהנא מקשה מברייתא שהמשמר ד' וה' מקשאות לא ימלא כריסו מאד מהם אלא יאכל מכל אחד לפי חשבון, ואם נאמר שהמשמר לא כעושה מעשה מדוע הוא אוכל, ורב שימי בר אשי מבאר שמדובר בעקורים אך קשה שא"כ כבר נגמרה מלאכתם למעשר ויש לומר שמדובר שעדיין לא ניטל הפיקס שלהם.

רב אשי מוכיח כדברי שמואל ששנינו לעיל ואלו אוכלים מהתורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש קודם גמר מלאכה ומשמע שיש שאין אוכלים מהתורה ובסיפא נאמר ואלו אינם אוכלים אין לומר שהכוונה מהתורה לא אוכלים אך אוכלים מהלכות מדינה שזה כבר שנינו קודם ואלו שאוכלים מהתורה משמע שהשאר לא אלא הכוונה שאינם אוכלים כלל והמשנה מונה עושה במחובר לקרקע שלא בשעת גמר מלאכה וכ"ש שומרי גינות ופרדסות שאינם אוכלים כלל.

משנה אלו הם ד' שומרים: שומר חנם שואל נושא שכר ושוכר, שומר חנם נשבע על הכל שואל משלם את הכל שומר שכר ושוכר נשבעים על שבורה שבויה ומתה ומשלמים גניבה ואבידה. **גמרא** ר"נ אומר בשם רבה בר אבוה שמשנתנו היא כדעת ר"מ, ושאל רבא וכי יש תנא שחולק על דין ד' שומרים אמר ר"נ שכוונתו היא שרק ר"מ סובר ששוכר כשומר שכר אך קשה ששנינו שר"מ סובר ששוכר כשומר חנם ור' יהודה סובר ששוכר כשומר שכר, ויש לומר שרבה בר אבוה שנה הפוך שר"מ הוא הסובר ששוכר כשומר שכר, אך קשה שלפ"ז רק בג' שומרים יש דין שונה, ור"נ בר יצחק מבאר שיש ד' שומרים אך דיניהם שלשה.

היה רועה שרעה את הבהמות בשפת נהר פפא ואחת מהן החליקה למית ורבה פטרנו רי מה היה לו לעשות **עמוד ב** הרי

שמר כדרך האנשים, והקשה אביי שא"כ רועה שנכנס לעיר בשעה שנכנסים לעיר הוא פטור אמר רבה שכן, שאל אביי שא"כ אם ישן מעט בשעה שישנים האנשים הוא פטור אמר רבה שכן, והקשה אביי ששנינו אלו אונסים ששומר שכר פטור עליהם כגון ותפל שבא ותקחם ואת הנערים הכו לפי חרב אמר רבה ששם מדובר בשומרי העיר שסומכים עליהם וצריכים שמירה יתירה, ומקשה אביי ששנינו ששומר שכר חייב לשמור עד כדי ביום אכלני חורב וקרח בלילה אמר רבה שגם שם מדובר בשומרי העיר ומקשה אביי וכי יעקב אבינו היה שומר העיר אמר רבה שיעקב אמר ללבן שמרתי לך היטב כשומרי העיר, והקשה אביי ששנינו כבריייתא שרועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא זאב וטרף או ארי דרס לא אומרים שאלו היה שם הוא היה מציל אלא אומדים אותו שאם יכל להציל הוא חייב ולכאורה מדובר שנכנס בשעה שנכנסים האנשים, ויש לומר שמדובר שהוא נכנס בשעה שלא נכנסים אך קשה שא"כ מדוע הוא פטור הרי זה תחילתו בפשיעה וסופו באונס שחייב, ויש לומר שהוא נכנס בגלל ששמע קול ארי, אך קשה שא"כ מדוע אומדים אותו הרי הוא אנוס, ויש לומר שהיה לו לקדם ברועים ומקלות, אך קשה שלפ"ז גם שומר חנם חייב כמו ששנינו ששומר חנם שהיה לו לקדם ברועים ומקלות ולא קידם חייב ושומר חנם חייב לקדם בחנם שומר שכר יקדם בשכר עד כדי דמיהם, אך יש להקשות איך יתכן ששומר שכר חייב באונס ביאר אביי שיטול דמיהם מבעל הבית, ורב פפא מקשה שא"כ מה מרויח בעה"ב שהוא מציל, יש לומר שהוא מרויח את כושר החיות שרגיל אליהן או שחוסך לו טירחה לקנותן.

רב חסדא ורבה בר רב הונא לא סוברים כרבה שבעה"ב אומר לשומר לכן נתתי לך כסף כדי שתשמור יותר מהרגיל. **בר אדא** הסבל העביר גמלים על הגשר של נרש ואחד מהם דחף את השני לנהר ורב פפא חייבו אמר לו מה יכלתי לעשות אמר רב פפא היית צריך להעביר אחד אחד, אמר לו מכיר אתה בבן אומתך שיכול להעביר אחת את אמר רב פפא שכבר צווחו לפניך ולא הועיל להם.

אייבו הפקיד פשתן אצל רוניא ושבבו הלסטים שדד ממנו ובסוף הוכר הגנב ור"נ חייב את השומר, ולכאורה הוא חולק על רב הונא בר אבין שאמר שאם נגנבה באונס והוכר הגנב אם הוא שומר חנם יכול להשבע או לעשות עמו דין ואם הוא שומר שכר יעשה דין ולא ישבע, ויש לומר שהיו שם מאנשי השלטון שאם היה צועק היו עוזרים לו נגד השודד.

משנה זאב אחד לא נקרא אונס ושניים נקרא אונס ור' יהודה סובר שבשעת משלחת זאבים גם זאב אחד הוא אונס, שני כלבים אינו אונס וידוע אמר בשם ר"מ שמרוח אחת אינו אונס אך מב' רוחות זה אונס, לסטים זה אונס, ארי דב ברדלס נחש זה אונס ודוקא כשבאו מעצמם אך אם הולכים למקום גדודי חיה ולסטים אינו אונס, מתה כדרכה זה אונס אך אם סגפה ברעב ומתה אינו אונס, עלתה לראשי צוקים ונפלה אינו אונס ואם העלה אותה לראשי צוקים ונפלה ומתה אינו אונס. **גמרא** ישנה בריייתא שזאב אחד הוא אונס ור"נ בר יצחק מבאר שמדובר בשעת משלחת זאבים וכו' יהודה.

יש להקשות מדוע לסטים זה אונס שיעמיד אדם אחד כנגדו ורב מבאר שמדובר בלסטים מזויין, הסתפקו באופן שהלסטים מזויין וגם הרועה מזויין האם אומרים נעמיד אחד כנגד אחד או שהלסטים מוסר עצמו יותר, ומסתבר שהלסטים מוסר עצמו יותר.

אביי אמר לרבא שבמקרה שהרועה אמר לגנב גנב מוסרח אני נמצא במקום פלוני,

דף צד כך וכך אנשים וכלבים וקלעים עמי ובא וגנב ממנו האם זה פשיעה אמר רבא שזה כמו הולכים למקום גדודי חיה ולסטים. **משנה** שומר חנם יכול להתנות להפטר משבועה וכן שואל מתנה להפטר מאונס ושומר שכר ושוכר להפטר משבועה ותשלומים, המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ותנאי שיש מעשה בתחלתו אינו תנאי ומה שיכול לקיימו בסופו והתנה בתחילה תנאו קיים. **גמרא** יש להקשות איך יכול השומר להתנות להפטר הרי הוא מתנה על מה שכתוב בתורה, ויש לומר שזה כו' יהודה שבדבר שבממון תנאו קיים ששנינו שאם אמר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה לר"מ מקודשת ותנאו בטל ולר' יהודה חל התנאי בדבר שבממון, אך קשה שהמשנה ממשיכה שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וזה רק כו"מ, ויש לומר שזה כו' יהודה ומדובר בדבר שאינו של ממון, אך קשה שהמשנה ממשיכה שתנאי שיש מעשה בתחילתו בטל וזה כו"מ ששנינו שאבא חלפתא איש כפר חנניה אמר רשות ר"מ ושמוצי שנקודת למעשה קנית ואת המעשה קדם

לתנאי אינו קיים, אלא צריך לומר שכל המשנה כו"מ ומה שמועיל תנאי להפטר כי הוא לא חייב עצמו מלכתחילה בחיובי שמירה, ולכאורה קשה שיש בריייתא ששומר שכר מתנה להיות כשואל ולכאורה מדובר בדברים ושמואל מבאר שקנו מידו ור' יוחנן אומר שאף כשלא קנו מידו הוא משעבד עצמו באותה הנאה שאומרים שהוא אדם נאמן.

רב טבלא אמר בשם רב שמשנתניו היא כדעת ר' יהודה בן תימא אך לחכמים גם תנאי שאינו יכול לקיימו בסופו והתנה עליו חל התנאי ששנינו שאם אמר הרי זה גיטך על מנת שתעלי לרקיע או שתדדי לתהום על מנת שתבלעי קנה של ק' אמה או על מנת שתעברי את הים הגדול ברגלך אם התקיים התנאי זה גט ואם לא אינו גט, אך ר' יהודה בן תימא אומר שזה גט והכלל הוא שדבר שאי אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו בתחילה אינו אלא כמפליג וכשר, ור"נ אומר בשם רב שהלכה כו' יהודה בן תימא, ור"נ בר יצחק אומר שמוכח כדבריו במשנה שכתוב כל שאפשר לקיימו בסופו והתנה עליו בתחילתו תנאו קיים ומשמע שאם אי אפשר לקיימו בסופו התנאי בטל.

פרק השואל

משנה מי ששאל פרה ושאל או שכר את בעליה עמה או ששאל אותם או שכרם ואח"כ שאל את הפרה ומתה פטור שכתוב **אם בעליו עמו לא ישלם, עמוד ב** ומי ששאל את הפרה ואח"כ שאל או שכר את הבעלים ומתה חייב, שכתוב **בעליו אין עמו לא ישלם. גמרא** יש לדייק ממה שכתוב בסיפא ואחר כך שאל את הפרה א"כ ברישא שכתוב עמה הכוונה ממש עמה, וקשה שאין קנינם שוה שהפרה נקנית במשיכה והבעלים באמירה, יש לומר שמדובר שהפרה בחצירו של השואל שלא חסר משיכה, עוד י"ל שהיא התנה עם המשאל שלא יקנה לו עד שימשוך את הפרה.

שנינו לעיל ד' שומרים הם שומר חנם ושואל נושא שכר ושוכר ודינם חלוק ולומדים את זה כדברי הבריייתא שפרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם שניה בשומר שכר שלישית בשוכר, ואמנם השלישית מפורשת בשואל וכי **ישאל** אך לכאורה נאמר שהראשונה בשומר שכר והשניה בשומר חנם, ויש לומר שמסתבר שהשניה בשומר שכר שחייב בגניבה ואבידה ואין לומר שהראשונה היא בשומר שכר ויתחייב כפל בנשבע שנגנבה, ויש לומר שקרן בלי שבועה חמורה מכפל בשבועה, והראיה ששואל שהוא חמור שכל הנאה שלו והוא משלם קרן אך לכאורה בשואל אין כל ההנאה שלו שהרי חייב במזונותיה, ויש לומר שהיא נמצאת באגם ולכאורה היא צריכה שמירה יש לומר שיש שמירה של שומר העיר, עוד יש לומר שאמנם אין כל הנאה שלו אך רוב הנאה היא שלו, עוד י"ל שבשאלת כלים כל ההנאה שלו.

מה שכתוב שנושא שכר ושוכר משלמים על גניבה ולמדו מהפסוק **אם גנוב יגנב מעמו ישלם** אך לכאורה מנין שחייבים באבידה, יש לומר שלומדים מאם **גנב יגנב** מכל מקום, וזה מובן רק למ"ד שלא אומרים דברה תורה כלשון בני אדם, אך למ"ד שדברה תורה כלשון בני אדם ולא לומדים מכפילות מילה, בא"י למדו מק"ו שאם חייב בגניבה הקרובה לאונס ק"ו שחייב באבידה שהיא קרובה לפשיעה ומי שלמד מאם **גנב יגנב** סבר שגם דבר שלומדים מק"ו הפסוק טורח לכתבו.

שנינו במשנה ששואל משלם על הכל וקשה שכתוב בפסוק שבורה ומתה ולא כתוב שבויה, ואין לומר שלומדים משבורה ומתה שיש לפרוך שזה אונס שהוא יכול להעלות על דעתו משא"כ שבויה, אלא יש לומר שכמו שבשומר שכר נאמר שבורה ונאמר עמו שבויה כך שכתוב שבורה בשואל שחייב שבויה עמו, אך יש לפרוך שבשומר שכר כתוב שבויה לפטור ואילו בשואל זה לחיוב, אלא י"ל כו' נתן שלומדים מאו לרבות שבויה, אך יש להקשות שמאו לומדים לחלק שלא נאמר שחייב רק אם נשברה ומתה, וזה מובן לר' יונתן שבכל התורה לא צריך פסוק לחלק אך לר' יאשיה קשה שנחלקו בפסוק **איש אשר יקלל את אביו ואת אמו** ומנין לרבות אביו בלי אמו ואמו בלי אביו, לר' יאשיה לומדים מההמשך **אביו ואמו קלל** שאביו קלל ואמו קלל, ור' יונתן אומר שבכל מקרה משמע שניהם יחד וכל אחד בנפרד.